

Papež Frančišek

**Poslanica za 54. svetovni dan miru,
1. januarja 2021**

**KULTURA SKRBI
KOT POT MIRU**

*La cultura della cura come
percorso di pace*

CERKVENI DOKUMENTI – NOVA SERIJA 36

Papež Frančišek

Poslanica za 54. svetovni dan miru, 1. januarja 2021

KULTURA SKRBI KOT POT MIRU

La cultura della cura come percorso di pace

Papež Frančišek

**Poslanica za 54. svetovni dan miru
januarja 2021**

KULTURA SKRBI KOT POT MIRU

*LA CULTURA DELLA CURA COME
PERCORSO DI PACE*

ZALOŽBA
DRUŽINA

Ljubljana
2020

CERKVENI DOKUMENTI – NOVA SERIJA 36

Papež Frančišek

Poslanica za 54. svetovni dan miru, 1. januarja 2021

KULTURA SKRBI KOT POT MIRU

Izvirnik:

Messaggio del Santo padre

FRANCESCO

per la celebrazione della 54 Giornata mondiale

della pace 1° gennaio 2021

LA CULTURA DELLA CURA COME PERCORSO DI PACE

© Libreria Editrice Vaticana, Vaticano 2019

© Družina, d. o. o. Ljubljana 2020

Glavni urednik: Rafko Valenčič

Prevod: Stanislav Zore

Uvodna beseda in redakcija: Rafko Valenčič

Lektorica: Marija Bratina

Izdala: Družina d. o. o.

Odgovarja: Tone Rode

Tisk: Tiskano v Sloveniji

Naklada: 1.000 izvodov

Cena: 1,59 EUR

Ljubljana 2020

Več informacij o knjigah založbe Družina dobite
na www.druzina.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

272-732.2-284(093.2)

FRANCISCUS, papež

Kultura skrbi kot pot miru = La cultura della cura come percorso di pace : poslanica za 54. svetovni dan miru, 1. januarja 2021 / papež Frančišek ; [prevod Stanislav Zore ; uvodna beseda Rafko Valenčič]. - Ljubljana : Družina, 2020. - (Cerkveni dokumenti. Nova serija ; 36)

Prevod dela: La cultura della cura come percorso di pace

ISBN 978-961-04-0791-1

COBISS.SI-ID 44354563

Papež Frančišek
POSLANICA
za 54. svetovni dan miru,
1. januarja 2021

KULTURA SKRBI KOT POT MIRU

1. Na pragu novega leta spoštljivo pozdravljam voditelje držav in vlad, odgovorne v mednarodnih organizacijah, duhovne voditelje in vernike različnih verstev, ljudi dobre volje. Vsem želim, da bi v tem letu človeštvo napredovalo na poti bratstva, pravičnosti, miru med posamezniki, skupnostmi, narodi in državami.

Leto 2020 je zaznamovala huda zdravstvena kriza covid-19, ki se je spremenila v več območni in svetovni pojav; to je še poslabšalo med seboj močno povezane krize, kot so podnebna, prehranska, gospodarska in migracijska, ter povzročilo hudo trpljenje in stiske. Mislim predvsem na tiste, ki so izgubili družinskega člana ali ljubljenega človeka, pa tudi na tiste, ki so ostali brez dela. Posebna misel velja zdravnikom, medicinskim sestram, farmacevtom, raziskovalcem, prostovoljcem, bolniškim duhovnikom ter osebju bolnišnic in zdravstvenih ustanov, ki so si prizadevali in si še vedno prizadevajo, z velikimi naporji in žrtvami, tako da so nekateri celo umrli v skrbi, da bi bili blizu bolnikom, da bi lajšali njihovo trpljenje ali jim rešili življenje. Ko tem ljudem izrekam poklon, vnovič pozivam odgovorne v politiki in v za-

sebnem sektorju, naj sprejmejo ustrezne ukrepe za zagotovitev dostopa do cepiva proti covidu-19 in do bistvenih tehnologij, ki so potrebne za pomoč bolnikom in vsem tistim, ki so najbolj revni in najbolj krhki.¹

Boleče je spoznanje, da ob številnih pričevanjih dobrodelnosti in solidarnosti, žal, dobivajo nov zagon različne oblike nacionalizma, rasizma, ksenofobije pa tudi vojne in spopadi, ki sejejo smrt in uničenje.

Ti in drugi dogodki, ki so zaznamovali pot človeštva v preteklem letu, nas učijo, kako pomembno je skrbeti drugi za druge in za stvarstvo, da bi gradili družbo, ki temelji na bratskih odnosih. Zato sem za temo tega sporočila izbral: *Kultura skrbi (odgovornosti, zavzetosti) kot pot miru*. Kultura odgovornosti, da bi izkoreninili kulturo brezbržnosti, odmetavanja in spopadanja, ki je danes pogosto prevladujoča.

2. Bog Stvarnik, izvor človekove poklicanosti k odgovornosti

V številnih verskih izročilih so pripovedi, ki se nanašajo na človekov izvor, na njegov odnos do Stvarnika, narave in bližnjega. Sveto pismo v *Prvi Mojzesovi knjigi* od samega začetka razodeva pomembnost *odgovornosti* ali *varovanja* Božjega načrta za človeštvo, ko poudarja odnos med človekom (*'adam*) in zemljo (*'adamah*) ter med brati. V svetopisemski pripovedi o stvarjenju Bog zaupa vrt, »zasajen v Edenu« (prim. *1 Mz* 2,8) v roke Adama z naročilom, naj ga »*obdeluje in varuje*« (prim. *1 Mz* 2,15). To po eni strani

1 Prim. *Videosporočilo ob 75. Plenarnem zasedanju Generalne skupščine Združenih narodov*, 25. septembra 2020.

pomeni, naj zemljo naredi rodovitno, po drugi strani pa naj jo varuje in ohranja njene sposobnosti podpiranja življenja.² Glagola »obdelovati« in »varovati« opisujeta Adamov odnos do njegovega doma-vrta in razkrivata tudi zaupanje, ki ga ima Bog vanj, ko ga naredi za gospoda in varuha vsega stvarstva.

Rojstvo Kajna in Abela začenja zgodbo bratov, odnos med katerima Kajn razlaga – negativno – v smislu *zaščite* ali *varovanja*. Potem ko je ubil svojega brata Abela, Kajn na Božje vprašanje odgovori takole: »Sem mar jaz *varuh* svojega brata?« (*1 Mz 4,9*).³ Seveda! Kajn je »varuh« svojega brata. »V teh zelo starih, z globokim simbolizmom nabitih pripovedih je že navzoče omenjeno prepričanje, da je vse med seboj povezano in da je naša iskrena skrb za lastno življenje in naše razmerje do narave neločljivo povezano z bratstvom, pravičnostjo in zvestobo v odnosih do drugih.«⁴

3. Bog Stvarnik, vzor skrbnega ravnanja

Sveto pismo predstavlja Boga kot stvarnika, pa tudi kot tistega, ki skrbi za svoje stvari, zlasti za Adama, Evo in njune otroke. Tudi Kajn, čeprav nanj pade prekletstvo zaradi zločina, ki ga je storil, dobi od Stvarnika v dar *varovalno zname-nje*, da bi bilo njegovo življenje zaščiteno (prim.

2 Prim. Papež Frančišek Okrožnica *Hvaljen, moj Gospod – Laudato si'* (24. maja 2015), Cerkevni dokumenti 149, Ljubljana 2015, 67.

3 Prim. *Bratstvo, temelj in pot do miru*, Poslanica ob 47. svetovnem dnevu miru, 1. januarju 2014, (8. decembra 2013), Cerkevni dokumenti – Nova serija, Ljubljana 2013, 2.

4 Prim. Papež Frančišek Okrožnica *Hvaljen, moj Gospod – Laudato si'* (24. maja 2015), Cerkevni dokumenti 149, Ljubljana 2015, 70.

1 Mz 4,15). Ko to dejstvo potrjuje *nedotakljivo dostojanstvo* osebe, ustvarjene po Božji podobi in podobnosti, kaže tudi Božji načrt za ohranitev harmonije stvarstva, ker »mir in nasilje ne moreta prebivati v istem bivališču.«⁵

Prav skrb za stvarstvo je v temelju ustanove šabat (*Shabatt*), ki je urejala Božje čaščenje, poleg tega pa je imela namen vzpostaviti družbeni red in pozornost do revežev (1 Mz 1,1-3; 1 Mz 25,4). Obhajanje jubileja ob ponovitvi sedmega sobotnega leta je dopustilo premirje zemlji, sužnjem in dolžnikom. V tem letu milosti so poskrbeli za najbolj ranljive, ko so jim ponudili nove obete za življenje, da ne bi bilo nobenega reveža med ljudstvom (prim. 5 Mz 15,4).

Omeniti velja tudi preroško izročilo, kjer se vrhunec svetopisemskega razumevanja pravičnosti kaže v tem, kako skupnost ravna z najslabotnejšimi v svoji sredi. Zato Amos (2,6-8; 8) in zlasti Izaija (58) stalno povzdigujeta glas v prid pravičnosti za reveže, ki jih zaradi njihove ranljivosti in pomanjkanja moči poslušša samo Bog in skrbi zanje (prim. Ps 34,7; 113,7-8).

4. Skrb v Jezusovem služenju

Jezusovo življenje in služenje utelešata vrh razodetja Očetove ljubezni do človeštva (*Jn* 3,16). V sinagogi v Nazaretu se je Jezus razodel kot Tisti, ki ga je Gospod posvetil in poslal, »da prinesem blagovest ubogim, da oznanim jetnikom prostost in slepim vid; da pustim zatirane na prostost« (prim. *Lk* 4,18). Ta mesijanska dejanja, ki so značilna za jubileje, najzgovorneje

5 Papeška komisija Pravičnost in mir, *Kompendij družbenega nauka Cerkve*, Ljubljana 2007, 488.

pričujejo o poslanstvu, ki mu ga je zaupal Oče. V svojem sočutju se Kristus približa bolnim v telesu in duhu ter jih ozdravi; odpusti grešnikom in jim podari novo življenje. Jezus je dobri pastir, ki skrbi za svoje ovce (prim. *Jn* 10,11-18; *Ez* 34,1-31); je usmiljeni Samarijan, ki se skloni nad ranjenega človeka, očisti njegove rane in poskrbi zanj (prim. *Lk* 10,30-37).

Na vrhuncu svojega poslanstva je Jezus potrdil svojo skrb za nas tako, da se je za nas daroval na križu ter nas osvobodil sužnosti greha in smrti. Tako nam je z darom svojega življenja in s svojo žrtvijo odprl pot ljubezni in vsakomur pravi: »Hodi za menoj. Stori tudi ti tako« (prim. *Lk* 10,37).

5. Kultura skrbi/zavzetosti v življenju Jezusovih privržencev

Duhovna in telesna dela usmiljenja predstavljajo jedro karitativnega služenja v prvotni Cerkvi. Prvim kristjanom je bilo vse skupno, da med njimi ne bi bil nihče ubog (prim. *Apd* 4,34-35); prizadevali so si, da je skupnost postala gostoljuben dom, odprt za vsak človeški položaj, pripravljena poskrbeti za najbolj krhke. Tako je postalo običajno, da so zbirali prostovoljne darove, da so nasitili reveže, pokopali mrtve, nahranili sirote, ostarele in žrtve nesreč, na primer brodolomov. In ko je v naslednjih obdobjih krščanska dobrodelnost izgubila nekaj svojega poleta, so nekateri cerkveni očetje vztrajali na tem, da je Bog lastnino namenil za skupno dobro. Sv. Ambrož je trdil, da »je narava razlila vse stvari za ljudi v skupno rabo [...] Narava je torej dala skupno pravico za vse, pohlep pa jo

je spremenil v pravico samo za nekatere.«⁶ Ko je Cerkev prestala preganjanja prvih stoletij, je svobodo izkoristila, da je navdihovala družbo in njeno kulturo. »Beda časa je zbudila nove moči v službi *krščanske ljubezni (charitas christiana)*. Zgodovina omenja številne dobrodelnostne ustanove. [...] Za lajšanje trpečega človeštva so bile zgrajene številne ustanove: *bolnišnice, zavetišča za reveže, sirotišnice in najdenišnice, hospici* itd.«⁷

6. Načela družbenega nauka Cerkve kot temelj kulture odgovornosti

Diakonija začetkov, obogatena z razmišljanji očetov in skozi stoletja spodbujana po dejavni dobrodelnosti mnogih svetlih prič vere, je postala utripajoče srce družbenega nauka Cerkve; vsem ljudem dobre volje se ponuja kot dragocena dediščina načel, meril in pojasnil, iz katerih lahko črpamo »slovnico« odgovornosti/zavzetosti: pospeševanje dostojanstva vsake človeške osebe, solidarnost z revnimi in ljudmi brez obrambe, skrb za skupno dobro, varovanje stvarstva.

* *Skrb kot pospeševanje človekovega dostojanstva in njegovih pravic*

»Pojem osebe, ki se je rodil in dozorel v krščanstvu, pomaga pri polnem človeškem razvoju. Kajti oseba vedno pomeni odnos, ne individualizem, potrjuje vključenost, in ne izključenosti, enkratno in nedotakljivo dostojanstvo, in ne izkoriščanja.«⁸ Vsaka človeška oseba je cilj sama v sebi, nikdar

6 Sv. Ambrož, *De officiis*, 1, 28, 132: PL 16, 67.

7 K. Bihlmeyer – H. Tüchle, *Storia della Chiesa, vol. I, L'antichità cristiana*, Morcelliana, Brescia 1994, 447.448.

8 *Govor udeležencem konference, ki jo je pripravil Dikasterij za celosten človeški razvoj ob 50-letnici okrožnice Pavla VI., »Populorum progressio«* (4. aprila 2017).

ni le sredstvo, ki ga cenimo zgolj zaradi njegove koristnosti, in je ustvarjena za skupno življenje v družini, v skupnosti, družbi, kjer so vsi člani enaki po dostojanstvu. Iz tega dostojanstva izhajajo človekove pravice in tudi dolžnosti, ki opozarjajo na primer na odgovornost sprejemanja in pomoči revnim, bolnim, odrinjenim, vsakega našega »bližnjega, pa naj bo blizu ali daleč v času in prostoru.«⁹

** Skrb za skupno dobro*

Vsak vidik družbenega, političnega in gospodarskega življenja se dopolni, ko se postavi v službo skupnemu dobremu oziroma postane »vsota vseh tistih razmer družbenega življenja, ki tako skupnostim kakor posameznim članom omogočajo, da v večji meri in lažje dosežajo svojo popolnost.«¹⁰ Zato morajo naši načrti in naporii vedno upoštevati učinke na celotno človeško družino, preudariti posledice za sedanji trenutek in za prihodnje rodove. Kako je to res in aktualno, nam kaže pandemija covid-19, pred katero »smo ugotovili, da smo vsi na istem čolnu, vsi krhki in zbegani, hkrati pa pomembni in potrebni, vsi poklicani, da veslamo skupaj,«¹¹ ker »se nihče ne bo rešil sam«¹² in nobena izolirana država ne more zagotoviti skupne blaginje za svoje prebivalstvo.¹³

9 *Sporočilo 22. seji konference držav pogodbenic okvirne konvencije Združenih narodov o podnebnih spremembah (COP22)*, 10. novembra 2016. Prim. Meddikasterijsko omizje Svetega sedeža o celostni ekologiji, *Na poti k skrbi za naš skupni dom. Pet let od izida okrožnica Hvaljen, moj Gospod – Laudato si'*, LEV, 31. maja 2020.

10 Drugi vatikanski ekumenski koncil, Pastoralna konstitucija *Veselje in upanje – Gaudium et spes* (1965), 26.

11 *Izjemen molitveni trenutek v času epidemije*, 27. marca 2020.

12 *Prav tam.*

13 Prim. Papež Frančišek, Okrožnica *Vsi smo bratje – Fratelli tutti* (3. 10. 2020), Cerkveni dokumenti 165, Ljubljana 2020), 8; 153.

* *Skrb v solidarnosti*

Solidarnost se konkretno kaže v ljubezni do bližnjega; ne kot nejasno čustvo, ampak kot »trdna in vztrajna odločnost, da si bomo prizadevali za skupno dobro: oziroma za dobro vseh in vsakega, ker smo vsi v resnici odgovorni za vse.«¹⁴ Solidarnost nam pomaga, da vidimo drugega – bodisi kot osebo bodisi v širšem smislu kot ljudstvo ali narod – ne kot statistični podatek ali sredstvo, ki ga izkoristimo in potem odvržemo, ko ni več koristen, ampak kot našega bližnjega, sopotnika, ki je poklican, da se tako kot mi udeleži gostije življenja, na katero nas je Bog vse enako povabil.

* *Skrb in varovanje stvarstva*

Okrožnica *Hvaljen, moj Gospod - Laudato si'* v celoti upošteva medsebojno povezanost vse ustvarjene resničnosti in hkrati poudarja zahtevo, da moramo poslušati krik potrebnih in krik stvarstva. Iz tega pozornega in nenehnega poslušanja se lahko porodi učinkovita skrb za zemljo, naš skupni dom, in za reveže. S tem v zvezi bi rad poudaril, da »čut notranje povezanosti z drugimi ustvarjenimi bitji ne more biti pristen, če srce ne premore nežnosti, sočutja in skrbi za druge ljudi.«¹⁵ »Mir, pravičnost in varovanje stvarstva so tri tesno povezana vprašanja, ki jih ni mogoče ločiti tako, da bi jih obravnavali posamično, ne da bi ponovno zapadli v redukcionizem.«¹⁶

14 Sv. Janez Pavel II., Okrožnica *O skrbi za socialno vprašanje - Sollicitudo rei socialis* (30. decembra 1987), Cerkveni dokumenti 38, Ljubljana 1988, 38.

15 Papež Frančišek, Okrožnica *Hvaljen, moj Gospod - Laudato si'*, 91.

16 Konferenca dominikanskih škofov, Pastirsko pismo *Sobre la relación del hombre con la naturaleza* (21. januarja 1987); prim. Papež Frančišek, Okrožnica *Hvaljen, moj Gospod - Laudato si'*, 92.

7. Kompas za skupno smer

V času, ki mu gospoduje kultura odmetavanja, spričo zaostrovavanja neenakosti znotraj narodov in med njimi,¹⁷ bi torej rad povabil odgovorne v mednarodnih organizacijah in vladah, v svetu gospodarstva in znanosti, družbenih komunikacij in vzgojnih ustanov, naj vzamejo v roke ta »kompas« omenjenih načel ter dajo *skupno smer* procesu globalizacije, »resnično humano smer«.¹⁸ To bi nam namreč omogočilo, da cenimo vrednost in dostojanstvo vsakega človeka, da skupaj in solidarno delamo za skupno dobro, ko dvigamo tiste, ki trpijo zaradi revščine, bolezni, suženjstva, diskriminacije in spopadov. S tem kompasom spodbujam vse, naj postanejo preroki in priče *kulture odgovornosti*, da bi odpravili številne socialne neenakosti. To bo mogoče samo z močno poudarjeno in razširjeno vlogo žensk v družini in na vseh družbenih, političnih ter institucionalnih področjih.

Kompas družbenih načel, ki je potreben za pospeševanje *kulture odgovornosti*, kaže tudi na odnose med narodi, ki bi jih morali navdihovati bratstvo, medsebojno spoštovanje, solidarnost in upoštevanje mednarodnega prava. S tem v zvezi je treba zopet potrditi zaščito in pospeševanje temeljnih človekovih pravic, ki so neodtujljive, splošne in nedeljive.¹⁹

Opozoriti je treba tudi na spoštovanje humanitarnega prava zlasti zdaj, ko si spopadi in vojne

17 Prim. Papež Francišek, Okrožnica *Vsi smo bratje – Fratelli tutti*, 125.

18 *Prav tam*, 29.

19 Prim. *Sporočilo udeležencem mednarodne konference »Človekove pravice v sodobnem svetu: pridobitve, opustitve, zanikanja«*, Rim, 10.–11. decembra 2018.

sledijo brez prekinitve. Žal se številna področja in skupnosti ne spomnijo več časov, ko so živele mirno in varno. Številna mesta so postala kot žarišča negotovosti: njihovi prebivalci se borijo, da bi ohranili svoj normalni ritem, ker jih napadajo in bombardirajo kar počez z razstrelivom, topništvom in lahkim orožjem. Otroci se ne morejo učiti. Moške in žene ne morejo delati, da bi vzdrževali družine. Huda lakota se širi tam, kjer je nekoč niso poznali. Ljudje so prisiljeni bežati in puščajo za sabo vse, ne samo svojih domov, ampak tudi družinsko zgodovino in kulturne korenine.

Razlogov za spopade je veliko, izid pa je vedno isti: uničenje in humanitarna kriza. Moramo se ustaviti in se vprašati: kaj je pripomoglo k normalizaciji spopadov v svetu? Zlasti pa, kako spreobrniti naša srca in spremeniti naše mišljenja, da bomo v resnici iskali mir v solidarnosti in bratstvu?

Kako razsipno se namenljajo sredstva za orožje, zlasti jedrsko;²⁰ ta sredstva bi lahko uporabili za pomembnejše prednostne naloge za zagotavljanje varnosti ljudi, za pospeševanje miru in celostnega človeškega razvoja, za boj proti revščini, zagotavljanje zdravstvenega varstva. Tudi te stvari sicer izpostavljajo globalni problemi, kot so sedanja pandemija covid-19 in podnebne spremembe. Kako pogumna odločitev bi bila, če bi »z denarjem, ki ga porabimo za orožje in druge vojaške izdatke, ustanovili ‚Svetovni sklad‘, da bi mogli dokončno odstraniti lakoto in prispevati k razvoju najrevnejših držav!«²¹

20 Prim. *Sporočilo konferenci Združenih narodov*, ki je bila namenjena pogajanjem o pravno zavezujočem instrumentu o prepovedi jedrskega orožja, ki naj bi privedla do njegove popolne prepovedi, 23. marca 2017.

21 *Videosporočilo ob svetovnem dnevu hrane 2020*, 16. oktobra 2020.

8. Da bi vzgajali za kulturo odgovornosti

Pospeševanje kulture odgovornosti zahteva *vzgojni proces* in kompas družbenih načel je v ta namen zanesljivo orodje za različne med seboj povezane okoliščine. V zvezi s tem bi rad navedel nekaj primerov.

- Vzgoja za odgovornost se začne v *družini*, ki je nravno in temeljno jedro družbe, kjer se učimo živeti v medsebojnem odnosu in spoštovanju. Vendar pa je družini treba dati možnosti, da bo lahko izpolnjevala to življenjsko pomembno in nujno nalogo.

- V sodelovanju z družino so drugi subjekti, postavljeni za vzgojo, šola in univerza, vzporedno temu pa pod določenimi vidiki tudi subjekti *družbenega obveščanja*.²² Poklicani so, da posredujejo sistem vrednot, ki temelji na priznanju vsake osebe, vsake jezikovne, etnične in verske skupnosti, vsakega ljudstva, ter temeljnih pravic, ki iz tega izhajajo. Vzgoja je eden od stebrov pravičnejše in bolj solidarne družbe.

- *Verstva* na splošno, zlasti pa verski *voditelji*, lahko igrajo nenadomestljivo vlogo pri tem, da vernikom in družbam posredujejo vrednote solidarnosti, spoštovanja razlik, sprejemanja in skrbi za najbolj krhke brate. S tem v zvezi spominjam na besede papeža Pavla VI., namenjene ugandskemu parlamentu leta 1969: »Ne bojte se Cerkve; časti vas, vzgaja poštene in zveste državljane, ne spodbuja tekmovalnosti in delitev, skuša pospeševati

22 Prim. Benedikt XVI., »*Mlade vzgajati za pravičnost in mir*«, *Sporočilo za 45. svetovni dan miru*, 1. januarja 2012 (8. decembra 2011), 2; »*Premagaj brezbriznost in osvoji mir*«, *Sporočilo za 49. svetovni dan miru*, 1. januarja 2016 (8. decembra 2015), 6.

zdravo svobodo, družbeno pravičnost in mir; če ima kako prednost, je ta za reveže, za izobraževanje najmlajših in ljudstva, za skrb za trpeče in zapuščene.«²³

- Tistim, ki so zavzeti s služenjem prebivalstvu v mednarodnih vladnih in nevladnih organizacijah ter imajo izobraževalno poslanstvo, vsem tistim, ki pod različnimi naslovi delajo na področju izobraževanja in raziskovanja, ponavljam svojo spodbudo, da bi lahko dosegli cilj izobraževanja, »ki bo bolj odprto in vključujoče, sposobno potrpežljivega poslušanja, konstruktivnega dialoga in medsebojnega razumevanja.«²⁴ Želim si, da bi bilo to povabilo, izrečeno v okviru *Globalnega izobraževalnega dogovora*, deležno vsestranske podpore.

9. Brez kulture odgovornosti ni miru

Kultura odgovornosti kot skupno, vzajemno in soudeleženo prizadevanje za zaščito in pospeševanje dostojanstva in dobrega vseh, kot pripravljenost, da se bomo zanimali, da bomo pozorni na sočutje, spravo in ozdravljenje, na medsebojno spoštovanje in sprejemanje, je privilegirani način za doseg miru. »Na številnih koncih sveta potrebujemo novih poti miru, ki vodijo k celjenju ran, potrebujemo mojstre miru, pripravljene na začetek zdravljenja in obnovljenega srečanja z domiselnostjo in drznostjo.«²⁵

V tem času, ko barka človeštva, ki jo pretresa vihar krize, s težavo išče mirnejše in vedrejšo ob-

23 Govor ugandskim poslancem in senatorjem, Kampala, 1. avgusta 1969.

24 Sporočilo ob začetku izobraževalnega pogovora, 12. septembra 2019, v: *L'Osservatore Romano*, 13. septembra 2019, str. 8.

25 Papež Frančišek, Okrožnica *Vsi smo bratje - Fratelli tutti*, 225.

zorje, nam lahko krmilo dostojanstva človekove osebe in »kompas« temeljnih družbenih načel omogočita plutje v varni in skupni smeri. Kristjani dvigamo oči k Devici Mariji, Morski zvezdi in Materi upanja. Vsi sodelujemo, da bi napredovali proti novemu obzorju ljubezni in miru, bratstva in solidarnosti, medsebojne podpore in vzajemnega sprejemanja. Ne popuščajmo skušnjavi brezbržnosti do drugih, zlasti do najslabotnejših; ne navadimo se pogledati stran,²⁶ ampak si vsak dan konkretno prizadevajmo za »oblikovanje skupnosti, ki jo sestavljajo bratje, ki se med seboj sprejemajo in skrbijo drug za drugega.«²⁷

Vatikan, 8. decembra 2020

Papež Frančišek

Franciscus

26 Prim. *Prav tam*, 64.

27 *Prav tam*, 96; prim. »Bratstvo, temelj in pot do miru«. *Poslаницa ob 47. svetovnem dnevu miru, 1. januarju 2014* (8. decembra 2013), CD- NS 21, Ljubljana 2013, 1.

CERKVENI DOKUMENTI

- GS – CS Drugi vatikanski koncil, *Pastoralna konstitucija Gaudium et spes – Veselje in upanje* (1965).
- CDSC –KDNC Papeška komisija Pravičnost in mir, *Compendio della dottrina sociale della Chiesa – Kompendij družbene nauka Cerkve*, Ljubljana 2007.
- LS – HMG Papež Frančišek, *Okrožnica Laudato si' – Hvaljen, moj Gospod*, Cerkevni dokumenti 149, Ljubljana 2015.
- SRS – SSV Janez Pavel II., *Okrožnica Sollicitudo rei socialis – Skrb za socialno uprašnje*, Cerkevni dokumenti 38, Ljubljana 1988.

KULTURA IN SKRBI, ODGOVORNOST IN ZAVZETOST

Svetovni dan miru, ki ga letos že 54-tič obhajamo na dan novega leta, ni prezrl globalnega pojava, ki ga je povzročil covid-19. Človeštvo je postavil pred doslej novo vprašanje, kako zajeziti njegovo širitev, kako omiliti njegove posledice na številnih področjih našega bivanja, ne samo zdravstvenem, ampak tudi na psihološkem, družbenem, gospodarskem, razvojnem in mednarodnem področju. Verujoči nismo imuni na ta dogajanja. V duhu vere moramo najprej odgovoriti sebi, da bi bilo naše ravnanje prepričljivo tudi drugim. Koncil takole razmišlja: »Veselje in upanje, žalost in zaskrbljenost današnjih ljudi, posebno ubogih in vseh kakor koli trpečih, (je) hkrati tudi veselje in upanje, žalost in zaskrbljenost Kristusovih učencev« (CS 1). Oči sveta so uprte v kristjane in pričakujejo odgovor, ki ga drugod zaman iščejo. Drug z drugim si delimo ne samo bremena in preizkušnje, vprašanja in iskanje odgovora, marveč tudi zaupanje v Boga in drug v drugega.

Prav o tem je spregovoril papež Frančišek v novoletni poslanici: »Kultura skrbi /zavzetosti, odgovornosti/ kot pot do miru«. Tudi skrb izraža kulturo, ki jo odstira odgovornost na vseh ravneh: osebni, družbeni, globalni, planetarni... To ni zmaličena in bolestna skrb, ki se napaja z egoizmom in iskanjem lastne koristi, marveč skrb, ki stopa v osebni in odgovoren odnos z drugimi. To tudi ni kultura, ki bi bila vredna tega imena, kajti sprevrgla se je v svoje nasprotje - v

brezbrižnost, zapostavljanje in odmetavanje, saj ne goji dobrohotnega in odgovornega odnosa do drugih ali do drugega.

Morda bomo pomen kulturo skrbi/zavzetosti lažje razumeli, če besedam damo drug vrstni red, torej »skrb za kulturo je pot do miru«. V obeh primerih gre za odnos med osebami, ki delujejo odgovorno in dobrohotno, ki dajejo in prejemajo. Na poseben način se to uresničuje v sedanjem globalnem dogajanju. Kultura ni zgolj nekaj objektivnega, materialnega, ni zgolj obdelava kamna ali lesa, zapis črke ali melodije, kar ustvarimo, obdelamo in odložimo, potem pa gledamo ali poslušamo. V nas ustvarja nov odnos do oseb in stvari, ki od že obstoječega prehaja v dejavnost, ki se kaže v skrbi ali odgovornosti za drugega. Ko so filozofi človekovo družbeno naravo izrazili z opredelitvijo, da je človek »družbeno bitje« (»ens sociale«), niso razmišljali o tem, kar dopolnjuje razodetje, da namreč človek odseva božansko naravo, podobo Svete Trojice, ker je ustvarjena »po božji podobi in sličnosti« (1 Mz 1,28).

Ko iščemo pomen besede ‚kultura‘, ne moremo preslišati njenega antropološkega in religioznega pomena. ‚Kultura‘ označuje obdelovanje, vzgojo; ‚kult‘ (cultus-častčenje) pa pomeni častiti, skrbeti, gojiti, prizadevati si, zavzemati se za nekaj. Obe besedi označujeta človekovo misel in dejanje, ki jima je pridan tudi religiozni pomen (prim. D. Bajt, M. Kocjan-Barle, ur., *Splošni religijski leksikon*, slov. izdaja /izvirnik A. Rebič, *Opći religijski leksikon*, LZMK, Zagreb/, Modrijan, Ljubljana 2007, 633-636). Človek je ustvaril bogastvo izrazov in navad, ki imajo globlji pomen, kar odkriva filozofija jezika. Kar človek ustvarja, je odsev notranje sposobnosti in skrbi, da bi svojim dejanjem vtisnili globlji pomen.

Pomenljive so vsebine, ki jih papež Frančišek v *Poslanici* navaja glede na dogajanje in stanje v današnji družbi, ki ustvarjata napetosti namesto miru, egoizem namesto solidarnosti in velikuđušnosti, kulturo brezbriznosti in odmetavanja namesto kulture skrbi in odgovornosti. Navaja štiri področja: 1. »skrb za pospeševanje dostojanstva in pravic oseb«, ki se ne rešuje z deklaracijami in zakoni, marveč z novimi odnosi; 2. »skrb za skupno dobro«, ki se uresničuje v zavesti, da bogastvo duha in narave pripada vsem, ker smo kot prebivalci planeta vsi na isti ladji, deležni uspehov ali porazov, razvoja ali uničevanje darovanega in doseženega; 3. »skrb za solidarnost«, ki je sad pravičnosti, pravičnost pa temelj miru; 4. »skrb in varovanje stvarstva«, ki narekujejo nova spoznanja, da je svet naš ‚skupni dom‘, zaupan preteklim, sedanjim in prihodnjim rodovom.

Uresničitev teh področij je možna, če skrb prihaja iz spoznanja, da smo najprej oskrbniki lastnega bivanja, ki nam je zaupano, oskrbniki duhovnega bogastva, ki nam je podarjeno, poklicanosti, ki nam odpira pot, da se iz skrbi za lastno duhovno rast poraja tudi skrb za drugega. Tedaj se kultura pokaže v vsej svoji razsežnosti – osebni in občestveni, družinski in družbeni, globalni in planetarni. Tedaj tudi skrb lahko razumemo in sprejmemo v vseh njenih razsežnostih, ki niso več samo človeške, marveč se napajajo ob Božji skrbi za nas. Tedaj tudi globlje doumemo Božjo ljubezen (skrb, zavzetost), ki jo izraža apostol Janez z besedami: »Bog je namreč svet tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega Sina, da bi se nihče, kdor veruje vanj, ne pogubil, ampak bi imel večno življenje« (Jn 3,16) in ga »imel v obilju (Jn 10,10).

Rafko Valenčič

Kazalo

Papež Frančišek

**Poslanica za 54. svetovni dan miru,
1. januarja 2021**

KULTURA SKRBI KOT POT MIRU

1. Kultura skrbi kot pot miru 5
2. Bog Stvarnik, izvor človekove
poklicanosti k odgovornosti. 6
3. Bog Stvarnik,
vzor skrbnega ravnanja. 7
4. Skrb v Jezusovem služenju 8
5. Kultura skrbi/zavzetosti
v življenju Jezusovih privrženecv 9
6. Načela družbenega nauka
Cerkve kot temelj kulture odgovornosti. . 10
7. Kompas za skupno smer 13
8. Da bi vzgajali
za kulturo odgovornosti 15
9. Brez kulture odgovornosti ni miru 16

Rafko Valenčič

**KULTURA IN SKRBI,
ODGOVORNOST IN ZAVZETOST 19**

CERKVENI DOKUMENTI – NOVA SERIJA

1. Kongregacija za verski nauk
Doktrinalno navodilo (politika) (2003)
 2. Kongregacija za verski nauk
Premislek (o istospolnih zvezah) (2003)
 3. Janez Pavel II.
Poslanica za svetovni dan miru 2004, Vedno aktualna naloga: vzgajati za mir (2003)
 4. Janez Pavel II.
Pismu duhovnikom za veliki četrtek 2004 (2004)
 5. Janez Pavel II.
Apostolsko pismo Ostani z nami, Gospod (2004)
 6. Janez Pavel II.
Poslanica za svetovni dan miru 2005 (2004)
 7. Janez Pavel II.
Pismo duhovnikom za veliki četrtek 2005 (2005)
 8. Janez Pavel II.
Apostolsko pismo Hiter razvoj (2005)
 9. Benedikt XVI.
Poslanica za svetovni dan miru 2006 (2005)
 10. Kongregacija za katoliško vzgojo
Navodilo o merilih za presojanje duhovnega poklica (2006)
 11. Benedikt XVI.
Poslanica za svetovni dan miru 2007 (2006)
 12. Benedikt XVI.
Poslanica za svetovni dan miru 2008 (2007)
 13. Benedikt XVI.
Poslanica za svetovni dan miru 2009 (2008)
 14. Benedikt XVI.
Poslanica za svetovni dan miru 2010 (2009)
 15. Benedikt XVI.
Pastirsko pismo irskim katoličanom (2010)
 16. Benedikt XVI.
Ob sklepu duhovniškega leta (2010)
 17. Benedikt XVI.
Poslanica ob svetovnem dnevu miru 2011 (2010)
 18. Benedikt XVI.
Poslanica ob svetovnem dnevu miru 2012 (2011)
-

-
19. *13. redno splošno zasedanje škofovske sinode – Poslanica božjemu ljudstvu (2012)*
 20. Benedikt XVI.
Poslanica ob svetovnem dnevu miru 2013 (2012)
 21. Papež Frančišek
Poslanica ob svetovnem dnevu miru 2014 (2013)
 22. Papež Frančišek
Poslanica ob svetovnem dnevu miru 2015 (2014)
 23. Papež Frančišek
Bula o napovedi izrednega svetega leta Obličje usmiljenja (2015).
 24. Papež Frančišek
Poslanica za svetovni dan miru 2016 (2015)
 25. *Skupna izjava papeža Frančiška in Kirila, patriarha Moskve in vse Rusije (2016)*
 26. Papež Frančišek
Apostolsko pismo Usmiljenje in usmiljenja potrebna (2016)
 27. Papež Frančišek
Poslanica za svetovni dan miru 2017 (2016)
 28. Papež Frančišek
Migranti in begunci – Poslanica za svetovni dan miru 2018 (2017)
 29. Papež Frančišek
Poslanica za 52. svetovni dan miru 2019: Dobra politika je v službi miru (2018)
 30. Papež Frančišek
Sklepni govor na srečanju za zaščito mladoletnih v Cerkvi (2019)
 31. Papež Frančišek
Pismo bratom duhovnikom ob 160. obletnici smrti svetega arškega župnika (2019)
 32. Papež Frančišek
Apostolsko pismo Čudovito znamenje (2019)
 33. Papež Frančišek
Poslanica za 53. svetovni dan miru 1. januarja 2020 – Mir kot pot upanja (2019)
 34. Papež Frančišek in Veliki imam Al-Azharja Ahmad Al-Tayyeb, *Dokument o človeškem bratstvu (2020)*
 35. Papež Frančišek
Apostolsko pismo Odprl jim je um (2020)
 36. Papež Frančišek
Poslanica za 54. svetovni dan miru 2021: Kultura skrbi kot pot miru (2020)
-